

לימוד כישורי חשיבה בכיתה ז': גימטריה

רוני מגידוב

כמה מילים כלליות על גימטריה והוראתה

גימטריה היא מיומנות לימוד טכנית פשוטה, אך חשובה ביותר להבנת טקסטים של המורשת היהודית. בתנ"ך היא חשובה משום שסדר הפרקים במקרא ערוך במספור לפי אותיות ואף פסוקי המקרא בחלק ניכר מהדפוסים הוא באותיות ולא בספרות. פשטותה של מיומנות לימוד זו היא המפתח להוראה קלילה ומשחקית אותה ניתן ללמד בדקות אחרונות של שיעור כשהריכוז כבר אינו גבוה או בשיעורים אחרונים ביום. לאחר שנלמד הנושא כדאי לחזור אליו בכל שיעור – "נקרא עכשו מפס' 12. כלומר באותיות? ... וכיו"ב.

ראשית - נלמד

א - י

בדרך כלל אין בעיה לזכור את 10 האותיות הראשונות וערכן המספרי – אפשר להציע טכניקות זכירה –

האות הכי מפורסמת בא"ב המשמשת גם לקללות שוויה כמספר הטיפולוגי – 7. מי שרוצה לזכור עם טעות קטנה – תשע זה ט' (אותו צליל).

10 המספר השלם הוא אחת מאותיות השם המפורש.

קל לזכור גם ללא קביים אלה בשל כיתות בית הספר – כולנו יודעים שכיתה א' היא הכיתה הראשונה וי' היא שתיים לפני סיום התיכון – הכיתה העשירית.

$$1 = א$$

$$2 = ב$$

$$3 = ג$$

$$4 = ד$$

$$5 = ה$$

$$6 = ו$$

$$7 = ז$$

$$8 = ח$$

$$9 = ט$$

$$10 = י$$

מה קורה כשרוצים בגימטריה לעבור את המספר 10 (= י')

מחברים: $11 = 1 + 10$

כלומר $י + א = יא$. ואמנם יא היא הכיתה ה-11 ויב היא הכיתה ה-12 בבית הספר.

נמשיך – $י + ג = יג$, כלומר 13

$י + ד = יד$, כלומר 14

ואם כך $י + ה = יה$, כלומר 15

וי $י + ו = יו$, כלומר 16.

אז זהו שלא!

15 ו 16 הבעייתיים

15 ו 16 אינן י"ה וי"ו. מדוע? כי אלה שתי אותיות של השם המפורש וכשבנו את הגימטריה חששו שיש כאן שימוש בשם ה' לשווא, כלומר לא לתפילה או לברכה. אז מה עושים? איך פותרים את הבעיה?

זה קל – עושים חיבור אחר –

$ט + ו = טו$ כלומר 15

$וט + ז = טז$ כלומר 16.

נשים לב לעיקרון חשוב – החיבור הוא תמיד עם המספרים הגבוהים ביותר. שהרי גם ח"ז = 15, אולם הצירוף נעשה עם האותיות שערכן המספרי הוא הגבוה ביותר שאפשר.

והנה המספרים מ 11 – 19:

$$11 = יא$$

$$12 = יב$$

$$13 = יג$$

$$14 = יד$$

$$15 = טו$$

$$16 = טז$$

$$17 = יז$$

$$18 = יח$$

$$19 = יט$$

מה עם 20?

גם זה קל.

סיימנו עם יי והאות שאחריה היא כ'. אם כך כ' = 20.

וכך נראים העשרות בגימטריה -

אפשר בהחלט להשתמש בטיפים לזכירה -

ס' = סיסים (בלשון בני אפרים אולי?)

ע' = שבעים

צ' = צישעים (הנה שוב טעות עם הספרה 9).

לעיתים קל יותר לזכור דווקא עם העיוות שהוא קצת מצחיק.

20 = כ

30 = ל

40 = מ

50 = נ

60 = ס

70 = ע

80 = פ

90 = צ

100 = ק

חידות

על פי כל העקרונות שנלמדו -

מה זה בגימטריה 32? ל' + ב' = ל"ב

ו 65? אנחנו זוכרים סיסים + הכיתה החמישית בבית הספר היסודי, כלומר: ס' + ה' = ס"ה

ועכשו חידה קשה -

מה זה בגימטריה 101?

ו 157?

ו הכי קשה - 115?

ועוד יותר קשה

למדנו ש ק = 100. מה יהיה 200?

100 = ק

200 = ר

300 = ש

400 = ת

המאות

אז הנה המאות -

אוופס... נגמרו האותיות. ואיך נגיד 500?

ת"ק = 500. רגע, אבל גם ר"ש = 500.

ניזכר בהכלל - תמיד נשתמש באות שמייצגת את הערך המספרי הגבוה ביותר.

עוד חידות

איך נגיד בגימטריה - 396?

ואיך נגיד בגימטריה - 608?

ו - 888?

והכי קשה - 916?

רגע, ומה עם האלפים?

ובכן כדי לציין אלפים משתמשים שוב באותיות הראשונות אבל עם פסיק למעלה.
למשל 1,100 יהיה בגימטריה – א'ק. אבל 110 יהיה ק"א. ו- 1101 יראה כך א'ק"א.
והנה אנחנו בשנת ה'תשע"ב. כלומר על פי המסורת היהודית כמה שנים עברו מאז בריאת העולם?

ועכשו – משחקים

1. 400,8,400,40 30,300 50,8,30,30,300,6 5,200,6,40,5 5,20,8,40 40,20,30 6,300,6,100,4,30,6,100

מי שפיענח הרוויח! בתיאבון!

2. מי שאומר נכון ראשון את התשובה הנכונה זוכה בכוכב. בעל הכוכבים הרבים ביותר – הוא המנצח:
[משחק זה כדאי לשחק רק לאחר שלמדו התלמידים את סדר הספרים בתנ"ך, התמצאות ודפדוף בו וכן קריאה סבירה מתוך הכרות עם הניקוד]:

בתרגיל זה נבחרת ומחודדת יכולתם של הלומדים לשים לב להוראות המשתנות – מילה ראשונה, שלוש מילים, או מילה שנייה מהסוף. כדי להקל ניתן לכתוב את מראה המקום על הלוח.

מהי המילה הראשונה בבראשית א' 28?
מהן שלוש המילים הראשונות בשמות כ' 2?
מהי המילה השלישית מהסוף במדבר ז' 86?
מהי המילה השנייה מהסוף בשמו"א ל"א 5?
מהי המילה הראשונה בדברים כ"ח 63?
מהן ארבע המילים הראשונות בויקרא י"ט 16?
מהן חמש המילים הראשונות בשופטים ה' 31?

3. מתחו קו בין האותיות לבין המספרים השווים להן בערכם (זוג בשולחן אחד מתחרה עם הזוג בשולחן שמאחוריו):

ד	185
צה	416
תטז	58
נח	67
קפה	4
סז	95

4. כמה זה –

ט + כ"ב? במספר? בגימטריה?
ט"ז + ל"א? במספר? בגימטריה?
ב + ו? במספר? בגימטריה?

הצעה למבחן:

א. כתבו בגימטריה את המספרים הבאים: ב. כתבו במספרים את אותיות הגימטריה הבאות:

158	_____	רע"ט	_____
716	_____	גיע"ד	_____

